

KATECHEZA JAKO POSŁUGA SŁOWA I GŁOSZENIE CHRYSTUSA

Katecheza jest szczególnie formą posługi słowa w Kościele, jest służbą sławu. W Kościele starożytnym uczestniczy w katechezach znacząco «audire verbum»), słucha słowa¹. Po tym jak Sobór Watykański II w pewnym sensie przywołał słowo Boga z przymusowego "odosobnienia", w które na długi czas zostało zesłane (zob. KO 6), katecheza odnalazła swój głos to samo, swoje nowe obowiązki w porównaniu z przeszłymi epokami: przeszła od «doktryny» do «orędzia», od «nauczania» do «głoszenia», od «katechizmu» do «katechezy».

1. KATECHEZA I POSŁUGA SŁOWA: PROBLEMY OTWARTE

Są bardzo różne sposoby rozumienia słowa Boga, a z drugiej strony jest bardzo trudno o trudno ci, by skutecznie głosić słowo dzisiejszemu światu. Nie brakuje zatem kwestii problematycznych odnoszących się do teorii i praktyki katechezy jako posługi słowa. Oto niektóre z bardziej znaczących.

1.1. Katecheza i słowo Boże

Ze swej natury katecheza jest właściwą w ogólnym problematykę, która dotyczy posługi słowa jako wydarzenia i jako poświadczenia, niosących określone pytania: Czym właściwie jest słowo Boga? Gdzie się znajduje? W jakich warunkach może ono dziś znów «rozbrzmiewać»?

Trudno ci, jakie napotykamy w tym względzie, pochodzą przede wszystkim z określonego rozumienia «depozytariusza» Objawienia, które albo redukuje je do określonych orzeczeń, albo do tekstu biblijnego, albo do uporządkowanego i kompletnego zbioru doktrynalnego. Z tego punktu widzenia uważa się, że wystarczy zwyczajnie przekazywać niektóre prawdy, czytać Pismo czy nauczać odpowiednich doktryn, gdy wydarzenie słowa Boga realizuje się niejako automatycznie. Jednakże refleksja teologiczna, podobnie jak doświadczenie czy sto podpowiadają nam, że eklezyjalnego przekazu słowa Boga nie można ograniczać do tak automatycznego czy

¹ W pierwszych wiekach kandydaci do chrztu byli nazywani w katechumenacie: «audientes», «auditores», co znacząco: "słuchacze słowa": Zob. ORYGENES, *Horn. in Lev.* 6, 2; ERMA, *li Pastore*, Vis. M, 2,9 i 7,3; TRADYCJA APOSTOLSKA w. HIPOLITA.

mechanicznego procesu. Z drugiej jednak strony zawsze paradoksalnym pozostaje fakt, że słowo Boga potrzebuje dla swojego przekazu pomocy człowieka. W tym kontekście należy pytać, czy słowo Boga jest przedmiotem komunikacji ludzkiej, czy nade wszystkim przekazywanym z góry darem? W jakim sensie i do jakiego momentu ludzka umiejętność warunkuje objawienie się słowa Bożego w życiu człowieka?

1.2. Katecheza antropologiczna?

W sercu katechezy znajduje się przynaglenie do integracji *wiary i życia* (RdC 52-55), by pokonywać do czasu rozdzielenia przekonaniami religijnymi a rzeczywistością życia, biorąc pod uwagę wszystkie związane z tym problemy i sytuacje. Często bowiem religia zajmuje marginalne lub odosobnione miejsce w życiu, czasami jest wręcz uwalniana od realnej egzystencji, podczas gdy katecheza, jak się twierdzi, *odpowiada na pytania, którymi nikt się nie zajmuje, lub na problemy, którymi nikt nie żyje* (CAL 131).

Odpowiedź na te problemy była poszukiwana przez *katechezę antropologiczną* (nazywaną także «indukcyjną», «do wiadczenia», «sytuacyjną», «skoncentrowaną na problemach» itp.)² czy też, mówiąc ogólnie, przez wzmocnienie wymiaru antropologicznego w katechezie. Przepowiadanie chrześcijańskie bierze bowiem swój początek w odwoływaniu się do sytuacji i problemów życia, które stają się takimi w ten sposób treścią przekazu religijnego. Ale postawienie takie nie zawsze kończy się sukcesem, czy to ze względu na czyste ograniczanie się w katechezie do czysto ludzkich problemów, przez co przyjmowała ona jedynie wymiar horyzontalny, czy z racji braku rzeczywistej integracji między tematyką antropologiczną a orędziem chrześcijańskim. Stąd też biorą się wahania, które «katecheza antropologiczna» wzbudziła niejako wszędzie, nie tylko w obszarze praktyki, ale i w odniesieniu do rozumienia jej koncepcji³. Jeśli jednak czym zasadnym jest mówienie o katechezie antropologicznej, niezbędnym zadaniem pozostaje wyjaśnienie jej sensu i warunków stosowania tak, a aby pozostała wierna posłuszeństwa słowa Bożego.

1.3. Inkulturacja w katechezie

Synod Biskupów w 1977 r. mocno uwypuklił problem *inkulturacji* wiary chrześcijańskiej w odniesieniu do różnych miejsc geograficznych czy historii, a więc tym samym podniósł problem wcielania się katechezy w różną kulturę. Jeśli słowo Boże wciela się w historię ludzi, potrzebne są wyjaśnie-

² Określenie «sytuacyjna» jest typowe dla Ameryki Łacińskiej, zwłaszcza od momentu przełomu duszpasterskiego, jaki miał miejsce podczas Konferencji w Medellin (1968). Wyrażenie *skoncentrowana na problemach*, odnoszące się do nauczania religii (*Problemorientierter Religionsunterricht*), rozpowszechniło się w Niemczech, w klimacie reformy szkolnictwa w latach '70.

³ Zob. np. zastrzeżenia sformułowane w Peubla 988 i CT 22.

nia, w jakim sensie i w jakich warunkach to objawione słowo wchodzi w relację z różnymi kulturami. Katecheza, jako posługa słowa, jest tym samym niejako zmuszona do jasnego określenia swojej natury, a podstawowym bodźcem w tym względzie jest jednocześnie postulat wierności tradycji i konieczność podjęcia procesu inkulturacji.

1.4. Wymóg «prawdziwości» w katechezie

Wierność katechezy swojej *treści* i swojej *misji*, w odniesieniu do jej rozumienia jako posługi słowu Bożemu, napotyka często na kilka konkretnych problemów.

- Ze względu na wierność prawdzie objawionej katecheza musi być *całkowita, ortodoksyjna, systematyczna*, zatroskana o przekazywanie oraz działania wiary w sposób wierny i autentyczny⁴. Wydaje się jednak, że warunek ten wchodzi w konflikt z innym, nie mniej istotnym, dotyczącym obszaru pedagogicznego i pastoralnego, przede wszystkim w odniesieniu do wieku odbiorców katechezy i uwarunkowania życia poszczególnych osób⁵.

- Dzisiaj rozumie się katechezę jako *zawsze otwartą drogę wiary*, daleką od wizji triumfalistycznej, rozszkodowanej sobie pretensje do odpowiedzi gotowych, niemal sfabrykowanych, na każde problemy religijne i ludzkie. Rodzi się zatem pytanie: czy katecheza wierna słowu Bożemu nie powinna dawać *jedynie odpowiedzi sprawdzonych*, czy też ma stawiać się drogą, na której poszukuje się prawdy? Czy jest w niej miejsce na wątpliwość i niepewność? Czy można pogodzić słowo Boże z wahaniem człowieka?

- W dzisiejszej rzeczywistości toczy się spór o przejście od katechezy *przyswajania* do katechezy *kreatywnej*⁶, która poza obowiązkiem przekazywania «dokumentów wiary»⁷, miałaby również za zadanie zajmować się «wytwarzaniem języka wiary»⁸. W związku z tym pytanie nasuwać się może: czy można mówić o kreatywności w procesie przekazywania słowa Bożego? Czy nie jest ryzykowne sprowadzać słowo Boże do owoców płynących z działalności czy twórczości człowieka?

1.5. Katecheza do wiadczenia

Mówi się dzisiaj o katechezie *do wiadczenia* lub *do wiadczałnej*, o katechezie jako analizie i pogłębieniu do wiadczenia oraz jako przekazywaniu do wiadczenia wiary itp. Tam, gdzie niegdy dominowało doktrynalne na-

⁴ DOK wskazuje w katechetyce współczesnej wiele *niedociągów doktrynalnych* (DOK 30).

⁵ Zob. E. ALBERICHI, *istanza veritativa nell'atto catechistico*, "Catechesi" 56(1987) n.1, s. 9-18.

⁶ *Był czas, w którym wysiłek katechetyczny mógł i w kierunku pedagogii przystosowania, lecz dzisiaj wydaje się niemożliwe, aby nasza sfera mogła się realizować bez pedagogii kreatywnej*: SACRACONGREGAZIONE PER IL CLERO, *Atti del Congresso Catechistico Internazionale*, Studium, Roma 1972, s. 503 ("Wskazania kościelne").

⁷ Zob. *Orędzie Synodu '77*, n. 9; Francja (*Texte de référence*) 2.1.2.

⁸ Zob. R. MARLE, *Une nouvelle étape de la catéchèse*, "Études", październik 1980, s. 397.

uczanie, obecnie daje się pierwsze stwo. przede wszystkim do wiadczenia, postawom yciowym, w kontekście, który czasami wydaje się być nasycony atmosferą emocjonalną czy ucieczką w niejasno i nieracjonalno. Stąd te rodzi się problem: jaki typ relacji istnieje między do wiadczeniem a przekazywaniem słowa Bo ego? Czy może być katecheza do wiadczenia, która pozostawałaby jednocześnie wierna orzeczom Boga, jakie przekazał nam w Chrystusie? Czy zadaniem katechezy jest *głoszenie Ewangelii, czy pogłębienie do wiadczenia?*⁹

Oto seria problemów, które zapraszają do pogłębienia natury katechezy jako eklesjalnej posługi słowu Boemu. Refleksja ta pozwoli dokładnie określić autentyczne i reguły właściwego jej funkcjonowania. Pojawi się także ciekawa zależność, jaka istnieje między *teologią Objawienia* a koncepcją *katechezy*: jaka teologiczna wizja Objawienia odpowiada specyficznemu sposobowi rozumienia katechezy oraz sposobowi odpowiadania na problemy, na które wskazali my.

2. SŁOWO BOŻE OBJAWIONE W JEZUSIE CHRYSZCIE W SERCU KATECHEZY

W wiadomości eklesjalnej zmieniła się istotnie teologiczna wizja Objawienia i słowa Bo ego. Ogólnie można powiedzieć, że zostało przewyższone ona intelektualistyczna koncepcja Objawienia (oparta na modelu *autorytatywnego przekazywania* prawdy). Dziś proponuje się wizję bardziej egzystencjalną i osobową, bardziej chrystologiczną i otwartą na historię. Jej podstawy tkwią w tym dokumencie Soboru Watykańskiego II, jakim jest Konstytucja "Dei Verbum", a szczególnie paragraf 2, w którym podaje się w formie syntetycznej koncepcję Objawienia i jej najważniejsze wymiary: *Jo:*

«Spodobało się w Bogu w swej dobroci i miłości objawić samego siebie i ukazać tajemnicę swej woli, dzięki której ludzie przez Chrystusa, Słowo, które stało się ciałem, mają dostęp do Ojca w Duchu Świętym i stają się współuczestnikami Bożej natury»).

Określenie powyższe wskazuje na początek, przedmiot i cel Objawienia. Uwypuklona w nim została darmowa inicjatywa Boga, zbawczy charakter Objawienia i jego trynitarny kontekst, w którym się realizuje i ku któremu zarazem dąży.

«Przez to objawienie niewidzialny Bóg w swej wielkiej miłości przemawia do ludzi jak do przyjaciół i przestaje z nimi, aby zaprosić ich do wspólnoty z sobą».

⁹ Zob. j. GEVAERT *Annuncio cristiano ecumenico contemporanea*, LAS, Roma 1978, s. 71-89.

¹⁰ Podobny kierunek, oparty na doktrynie KO, jest obecny w: DOK 36-41; CAL 6-16; Francja (*Texte de référence*), Hiszpania CC 106-139, Brazylia CR 33-75; Meksyk GP 56.

jak mo na zauwa y , zostaje przewyci ona idea prostej czy auto rytatywnej komunikacji werbalnej przez przyj cie perspektywy, osobowego spotkania, porozumienia mi dzy przyjaciółmi, w optyce głównego celu, jakim jest wspólnota.

«Taekonomia objawienia realizuje si przez czyny i słowa wewn trznie z sob poł czone, tak e czyny dokonane przez Boga w dziejach zbawienia ujawniaj i potwierdzaj doktryn i sprawy wyra one w słowach, słowa za obwieszczaj czyny i roz wietlaj zawart w nich tajemnic }).

Dostrzega si tak e *historyczny wymiar* Objawienia Bo ego, w jego tajemniczym splocie faktów i słów, gł boko powi zanych ze sob .

«Przez to Objawienie najgł bsza prawda zarówno o Bogu, jak i o zbawieniu ludzi ja nieje dla na w Chrystusie, który jest zarazem Po rednikiem i Pełni całego Objawienia}).

Te ostatnie stwierdzenie wskazuje na *centralne miejsce, jakie zajmuje wekonomii zbawienia Chrystus*, «słowo» najwy sze i ostateczne, szczyt objawienia Boga i jego planu wzgl dem ludzi.

Ta krótka soborowa synteza ukazuje pełni i bogactwo *tajemnicy słowa Bo ego* w historii ludzkiej. Dalekie od wyczerpania si w prostym przekazie prawdy, chocia by najwa niejszej, słowo Bo e ukazuje si przede wszystkim jako interwencja Bo a, pot na i miłosierna, w której Bóg przedstawia siebie samego i swój plan wspólnoty i zbawienia wszystkich ludzi. Według tego planu, w którego centrum jest osoba Chrystusa, katecheza eklezjalna wci jest *głoszeniem i przekazywaniem*, w okre lonym czasie Ko cioła. Wskazanie na niektóre fundamentalne wymiary posługi słowa Bo ego pozwala zatem zgł bi natur i znaczenie posługi katechetycznej¹¹.

2.1. Jezus Chrystus, słowo wcielone Boga, centrum i szczyt Objawienia (wymiar chrystocentryczny i personalistyczny słowa Bo ego)

Katecheza jako głoszenie Chrystusa i propozycja wspólnoty osób

Mówi c w kategoriach ogólnych, w przekazie słowa Bo ego Chrystus reprezentuje nie *jakie* słowo, lecz w pełnym tego słowa znaczeniu słowo Boga, szczyt Objawienia, najwy szy wyraz objawienia si Boga człowiekowi i zarazem najwy sze objawienie człowieka człowiekowi (KOK22), *po rednik i pefnia całego objawienia* (KO2). Chrystus jest istotnie *logos*, słowem Boga (1,1), m dro ci Bo (1 Kor 1,24), obrazem Boga niewidzialnego (Kol 1,15), odbłaskiem chwały i odbiciem jego istoty (Hbr 1,3). W Nim, najwa niejszym or dziu Boga do człowieka, skupia si i realizuje plan zbawienia całej ludzko ci.

¹¹ W naszym wykładzie nie pojawia si wymiar eklezjalny i wspólnotowy Objawienia, b dzie on przedmiotem rozwa a w rozdziale VI.

Tradycja biblijna za pomoc tytułów mesjanistycznych (Mesjasz-Chrystus, Syn Boga, Pan, Zbawiciel itp.) i innych okre le , przybli aj cych nam ich znaczenie egzystencjalne Uak droga, prawda i ycie, wiatło, dobry pasterz, m dro Bo a itp.), podkre la na ró ne sposoby przekonanie, e w Jezusie z Nazaretu co niezwykle znacze go wydarzyło si dla ludzko ci: w Nim człowiek znajduje klucz do interpretacji swojego ycia i gwarancj realizacji planu odnowienia ludzko ci. .

Jezus Chrystus reprezentuje wi c dla ka dego, kto przyjmuje jego wiadectwo, *ostateczne «tak» Boga na oczekiwania czfowieka*, skuteczn realizacj tych najwa niejszych warto ci (Królestwo Bo e), których człowiek w gł bi swojej istoty pragnie i które zarazem s powodem jego trosk i zmartwie . Wydarzenia z ycia Jezusa, a szczególnie jego mier i zmartwychwstanie, s ostatecznym przypiecz towaniem gł bokiego *pragnienia sensu*, gdy z takiego wła nie punktu widzenia człowiek pyta o znaczenie ycia i historii. . W Nim wreszcie ujawnia si sens pracy i cierpienia, miło ci i nadziei, ycia i mierci, historii i przyszło ci. W Jezusie Chrystusie Bóg mówi jasno i wiarygodnie o tym, jak winno si y i dlaczego si yje, jaki jest cel historii, ku jakim planom zmierzaj narody.

W Jezusie Chrystusie słowo Bo e wcielone dociera do swojego momentu kulminacyjnego, fundamentalnego aspektu ekonomii objawienia, jakim jest jej *wymiar personalistyczny*. W Nim słowo Bo e staje si osob yj c w takim wymiarze osobowym i historycznym, który umo liwia spotkanie i tworzenie wspólnoty. Spotkanie z Jezusem Chrystusem staje si zatem sakramentem spotkania człowieka z Bogiem¹², ukazuj c jednocze nie wymiar osobowy całego objawienia. je li Bóg «mówi» i nie przestaje mówi w historii, to nie czyni tego głównie w celu informowania czy komunikowania okrelonych prawd, lecz zamierza przede wszystkim objawia siebie samego, zaprosi do dialogu, do spotkania, do zrozumienia daru, jakim jest On sam, a który zarazem zobowi zuje wierze go do dawania siebie Bogu i ludziom.

2.1.2. GŁOSZENIE CHRYSZTUSA W KATECHEZIE

Wymiar chrystocentryczny i personalistyczny objawienia ma tak e charakteryzowa czy wyró nia ka d form eklezyjalnej posługi słowu Bo emu, tak e katechezy. Oto niektóre bardziej znacze aspekty,

- Katecheza jest *komunikacj osobow*, a tak e *wprowadzeniem (inicjacj) w osobowe spotkanie*. Poniewa słowo Bo e nie jest czym , lecz *Kim*, tak e katecheza, jako posługa słowa, zanim przeka e zbiór prawd lub cało wydarze zbawczych, musi najpierw doprowadzi do spotkania z Chrystusem:

¹² Przypomina si tutaj dzieło E. SCHILLEBEECKX, *Chrystus - Sakrament spotkania z Bogiem*, Znak, Kraków 1966

«w samej wewn trznej istocie katechezy znajduje si przede wszystkim ta włanie Osoba: Jezus Chrystus z Nazaretu [...]. W tym znaczeniu, ostatecznym celem katechezy jest doprowadzi kogo nie tylko do spotkania z Jezusem Chrystusem, ale do zjednoczenia, a nawet gł bokiej z Nim za yto ci» (CT 5).

«Wybieraj c Chrystusa jako centrum ycia, katecheza nie zamierza proponowa do wierzenia jedynie najwa niejszych prawd; zamierza przede wszystkim przyj Go jako yj c osob , w pełni jej człowiecze stwa. i bosko ci, równie jako Zbawiciela, Głow Ko ciota i całego stworzenia)) (RdC 58).

Wymiar personalistyczny katechezy nie stanowi jej jedyne go istotnego rysu, posiada ona tak e aspekt zwi zany z wyzwoleniem. Ten personalizm katechetyczny pozwala przyj ducha i atmosfer , jaka dominuje w ka dym spotkaniu katechetycznym, zach caj c jednocze nie do przewyci ania zbytniego niepokoju zarówno o przekaz *cafej doktryny* (obowi zek realizacji z góry ustalonego programu), jak i o trzymanie si *sztywnych pojff!* (konieczno utrzymania niezmiennych formuł katechetycznych). Wierno osobie yjcej jest czym bardziej istotnym, bardziej dynamicznym i wyzwalaj cym ni wierno doktrynie¹³.

Wymiar personalistyczny musi tak e przenika tre ci katechetyczne, które winny by ukazywane w kategoriach *relacji*, jako kontakt mi dzy *osobami*, a nie bezosobowymi «rzeczami» czy «faktami». W tej perspektywie nale aoby przemyle przekaz tycz cy si na przyklad łaski, grzechu, prawa moralnego, sakramentów, eschatologii itp.

- Katecheza jest przede wszystkim *gfoszeniem Chrystusa*. Jezus Chrystus, w pełni swojej osoby i swojego misterium, jest niekwestionowanym centrum komunikacji katechetycznej i punktem odniesienia wszystkich jej tre ci. Zasada ta jest w pełni zgodna z *chrystocentryzmem*, który został zdecydowanie potwierdzany w ruchu katechetycznym¹⁴ i jednym lnie przyj ty, tak e we współczesnej wiadomo ci eklezjalnej:

«Fakt, e Jezus Chrystus stał si pełni Objawienia, jest fundamentem "chrystocentryzmu" katechezy. W or dziu objawionym Misterium Chrystusa nie jest elementem bardziej uwydatnionym ni inne, ale stanowi centrum, na bazie którego zostaj uporz dkowane oraz wyja niaj si wzajemnie wszystkie inne elementy)) (DOK 41)¹⁵.

¹³ Zob. C. GEFRE, *La revelation comme histoire. Enjeux theologiques pour la catechese*, "Catechese" (1985)100-101, s. 63-65.

¹⁴ Zasluguje tutaj na szczególn uwag dzieło J. A. JUNGMANNA, *Christus als Mittelpunkt religioser Erziehung* (Herder, Freiburg i. B. 1939), które było postrzegane jako swego rodzaju manifest chrystocentryzmu katechetycznego, maj ce wielki wpływ na odnow katechezy europejskiej. Zob. tak e J. COLOMB, *Al servizio de/Iafede*, t. I. Elledici, Leumann (Torino) 1969, s. 55-56.

¹⁵ Zob. tak e Or dzie Synodu '77, n. 7; Francja (*Texte de reference*) 2.2.1; Puebla 994; Hiszpania CC 123, CAL 13.

W dokumentach kościelnych podkreśla się jednym słowem, że chrystocentryzm w katechezie posiada co najmniej podwójny sens: *przedmiotowy*, gdy Chrystus stanowi centrum katechezy (CT 5), i *podmiotowy*, ponieważ jest On prawdziwie aktywnym podmiotem katechezy:

«Chrystocentryzm w katechezie znaczy tak, że pragnie się przez katechezę przekazać nie swój własny nauk, albo jakiego innego mistrza, lecz nauk Jezusa Chrystusa, tj. prawd, której On nam udziela, albo ci jej mówi, Prawd, którą On sam jest. Trzeba więc stwierdzić, że w katechezie przez nauczanie przekazywany jest Chrystus, Słowo Wcielone i Syn Boży, wszystko za inne o tyle, o ile do Niego się odnosi; że naucza sam Chrystus, a każdy inny naucza tylko - jedynie w tej mierze, w jakiej jest jego zwiastunem lub tłumaczem, i w jakiej Chrystus mówi przez jego usta» (CT 6; zob. DOK 98).

- Chrystocentryzm katechezy jest zarazem *ewangeliczny* i *trynitarny*. Są to dwa aspekty, podkreślone w DOK. W dokumencie tym wskazuje się przede wszystkim na *podstawowe znaczenie czterech Ewangelii*, które posiadają «strukturę katechetyczną» i znajdują się zawsze w centrum orędzia głoszonego na katechezie (zob. DOK 98). Następnie poleca się, aby głoszenie Chrystusa otwierało na prawdę o Bogu Trójjedynym, *gdy Chrystus odnosi się stale do Ojca, którego jest Jedynym Synem, i do Ducha więtego, którym jest Namaszczony* (DOK 99).

- Chrystocentryzm katechezy *nie może być rozumiany w sensie wyłączeniowym* ani w odniesieniu do treści, ani do metody. Głoszenie Chrystusa nie jest jedyną treścią katechezy, ani też nie musi posiadać pierwszeństwa. W konkretnym spotkaniu katechetycznym. Nie zawsze bowiem jest możliwe wyrażenie głoszenia Chrystusa, z racji określonych okoliczności, typu środowiska i odbiorców. Ewangelizacja jest prawdziwa (choć niekompletna) nawet wtedy, gdy pozostaje wierna autentycznym wartościom ewangelicznym bez odwoływania się wprost do Chrystusa¹⁶. Podobnie i katecheza - nie nazywa się po imieniu Chrystusa w realizowanej przez siebie drodze wiary, szuka jednak możliwości pogłębienia do wiadczenia i sytuacji, przez co przygotowuje Jego głoszenie. Będzie to oczywiście katecheza niekompletna¹⁷, podobnie jak pozostanie niekompletna każda dzieło ewangelizacji, które nie podejmie wyrażenia obwieszczenia życia i misterium Chrystusa¹⁸.

¹⁶ Zob. EN 21. Sobór naucza, że już poprzez wiadectwo, miłość zaczyna się ujawniać misterium Chrystusa, w którym pojawił się nowy człowiek... (DM 12).

¹⁷ Wydaje się mało zrozumiałe nazywanie jej tylko przed-katechezą, gdy jest już w jakiś sposób integralną częścią zwiastowania Chrystusa. Zob. J. LE DU, *Catechesis et precatechesis*, "Catechesis" 4 (1964), s. 395-414; A. M. NEBREDÁ, *Catechesis fundamental: precatechesis*, w: SEMANANTERNACIONAL DE CATEQUESIS *Catechesis y promoción humana*. Medellín 11-18 de agosto de 1968, Sígueme, Salamanca 1969, s. 43-70; E. ALBERICI, *Precatechesis*, w: Diz. Cat. s. 506-507; J. GEVAERT, *Prima evangelizzazione. Aspetti catechetici*, Elledici, Leumann (Torino) 1990, s. 56-62.

¹⁸ Nie ma prawdziwej ewangelizacji bez głoszenia imienia i nauki, życia i obietnic, Królestwa i tajemnicy Jezusa Nazareckiego, Syna Bożego (EN 22).

2.2. Słowo Bo e jako or dzie zbawienia dla człowieka (znac cy i wyzwalaj cy charakter słowa Bo ego)

Katecheza odzwierciedleniem i interpretacj ycia

Kolejn fundamentaln cech słowa Bo ego jest jego znaczenie zbawcze i antropologiczne, gdy zwraca si do człowieka jako or dzie zbawienia i wyzwolenia. Wska my na niektóre charakterystyczne aspekty tego zagadnienia.

2.2.1. «PROPTER NOS HOMINES»

Słowo Boga jest *or dziem zbawienia d/a czfowieka*. W swoim gł bokim zamyśle słowo Boga jest zawsze «ewangeli », «dobr nowin » (zob. DOK 101), słowem, które daje sens yciu i je przemienia. Mo na powiedzie , e *Bib/ia nie jest ksi g czfowieka o Bogu, lecz ksi g Boga o czfowieka* (A. Heschel), a ka da teologia jest zawsze antropologi teologiczn¹⁹, poniewa Bóg objawia si nie «dla siebie», lecz «dla nas», nadaj c sens egzystencji ludzkiepo. Istnieje zbie no mi dzy słowem Boga i egzystencj człowieka: objawione tajemnice maj znaczenie egzystencjalne i historyczne, a całe istnienie mo e by o wiecone objawionym or dziem (zob. CAL 15).

Słowo Bo e jest *interpretacj i o wieceniem* ludzkiej egzystencji. Według jednego z podstawowych praw ekonomii objawienia, istnieje gł boka wi mi dzy słowami a faktami, mi dzy przesłaniem i wydarzeniami: *stowa [...] obwieszczaj czyny i odsfanij tajemnic w nich zawart* (KO 2). Mo na mówi o *Objawieniu-wydarzeniu* i o *Objawieniu-sfowie*²¹, dla podkre lenia funkcji o wiecaj cej objawionego słowa, które interpretuje wydarzenia, rozrywa ich nieprzezroczyto i dwuznaczno i czyni je przedmiotem refleksji religijnej, w wietle Bo ego planu zbawienia. W tym wietle nabiera aktualności rola *proroka, m drca, psalmisty*, gdy słowo Bo e przedstawia si zawsze jako proroctwo, m dro , refleksja religijna nad yciem, interpretacja historii, obietnica przyszło ci.

«Prorokiem jest ka dy, kto z popl tania losów ludzkich, cz sto skandalicznych i splamionych krwi, próbuje wydoby znak ukrytego boskiego działania»²².

Ta o wiecaj ca rola słowa ma swój szczyt w Jezusie z Nazaretu, proroku w najbardziej wła ciwym tego słowa znaczeniu, m dro ci wcielonej, ostatecznym kluczu do interpretacj ycia i historii. Poprzez wierne słuchanie

¹⁹ Zob. H. FRIES, *Un reta a lafe*, Sfgueme, Salamanca 1971, s. 25.

²⁰ *Bóg Objawienia jest Bogiem faski. Bogiem dla czfowieka, stworcicielem czfowieka na swoje podobie - stwo. Dzi powszechnie przyjmuje si , e Objawienie posiada charakter funkcjonalny, tzn. e Bóg objawia si nam nie dla siebie samego, lecz ze wzgl du na to. co czyni i kim chce by dla nas*: Y. CONGAR, *I compiti della teologia dopo il Vaticano II*, w: R. AUBERTi inni, *Teologia dei rinnovamento*. Cittadella, Assisi 1969, 5.88.

²¹ Zob. E. SCHILLEBEECK, *Rivelazione-awenimento e Rivelazione-parola*, w: TEN E, *Rivelazione e teologia*, Paoline, Roma 1966, 5.45-68.

²² G. RAVASI, *I racconto dei cielo*. Mondadori, Milano 1995, s. 8.

tęgo oświecającego słowa wspólnota chrześcijańska odkrywa najgłębsze znaczenie życia, rozumie tajemnicę zbawienia i oczekuje boskiej obietnicy pozytywnego zakochania losu człowieka: *Chrześcijańin jest przeciwnikiem absurdu, prorokiem znaczenia*²³.

Słowo Boże posiada także moc przemieniając i uwalniając, zapraszając do działania na rzecz ukazywania wartości Królestwa Bożego, ponieważ jest skuteczne i daje to, co ogłasza: zbawienie, wolność, pokój. Kto wchodzi w kontakt ze słowem Bożym i przyjmuje je z wiarą, nie może pozostać bierny, lecz winien czuć się odpowiedzialny i zaangażowany w ten historyczny plan, a zarazem w obowiązek o charakterze egzystencjalnym i społecznym:

«Kto podejmuje ten posług Słowa, musi się zaangażować na rzecz Królestwa Bożego. Ryzyko zbliżenia nie jest powodem do niezalążenia wywołającego wymiaru Objawienia» (CAL 16).

2.2.2. ZNACZENIE CHARAKTER KATECHEZY

Katecheza jako eklesjalna posługa słowu Bożemu podejmuje analizę cech właściwych dla dynamizmu słowa objawionego. Refleksja katechetyczna ma już do dorobek w tym względzie, który przyczynił się do nowego spojrzenia na koncepcję katechezy.

- Katecheza jest *śfub na rzecz pełnego zrealizowania się człowieka*, i posiada charakter edukacyjny, promocyjny i humanizujący. Jako przekaz wywołujący Bożego orędzie nie może być ograniczana do zajmowania się «religijnym» wycinkiem egzystencji, lecz dotyczy całego życia człowieka, przekazując w pełnym wymiarze dobrą nowinę, przez co staje się znaczącą «pomocą dla życia»²⁴:

«Najważniejszym celem działalnościkatechetycznej jest pomoc człowiekowi w pełnym zrealizowaniu się jego życia, akceptując przy tym apel ze strony Boga i Jego wymagania. [...] Katecheza musi ukazywać jasno, że wiara w Boga i zbawienie ofiarowane w Jezusie Chrystusie dają możliwość życia przepełnionego sensem. W czasie, w którym z wielu stron jawi się zagrożenie dla osobowego życia człowieka, ujawnia się coraz bardziej egzystencjalne znaczenie głównego przesłania Ewangelii»²⁵.

Należy więc koniecznie podkreślać to egzystencjalne i życiowe tchnienie katechezy, które zbyt często pojawia się jako nieobecne, wyizolowane z życia, niemal pozostawione poza fundamentalnymi problemami człowieka i jego indywidualnym i społecznym sposobem funkcjonowania.

²³ P. RICOEUR *compiti della comunità ecclesiale nel mondo moderno*, w: R. AUBERTINI, *Teologia del rinnovamento*, dz. cyt., s. 66.

²⁴ «Glaubenshilfe als Lebenshilfe»; D. EMEIS- K. H. SCHMITT, *Handbuch der Gemeindekatechese*, Herder, Freiburg-Basel-Wien 1986, s. 70; zob. także E. FEIFEL, *Leben lernen - Glauben lernen*, "Lebendige Katechese" 10(1988) 2, s. 85-89.

²⁵ Niemcy, KWK A3.

- Katecheza jest *prorokstwem, które roz wietla i interpretuje ycie*. Wymiar antropologiczny katechezy, jej prorockie zadanie odczytywania gł bi istnienia i religijnej interpretacji egzystencji przynale od dawna do wspólnego dziedzictwa refleksji katechetycznej. Ró ne opisy lub «definicje» katechezy s tego dowodem:

«Przez katechez rozumiemy proces o wiecienia ycia człowieka, zbawcz interwencji Boga, w której tajemnica Chrystusa przekazywana jest w formie głoszenia słowa a do wzbudzenia i rozwoju wiary tak, aby skłaniała do realizowania jej w yciu»²⁶.

«Nale ałoby powiedzie , e [...] katecheza mo e by okre lona w nast puj cy sposób: jest to działalno , w wietle której grupa ludzi interpretuje swój ycio-w sytuacj , zgodnie z ni yje oraz wyra a w wietle Ewangelii»²⁷.

«O wiecaju nasze ycie rola słowa Bo ego jest samym sercem katechezy»²⁸.

Jedna zasadnicza kwestia wyró nia si wyra nie: wymaganie, aby katecheza wychodziła od ycia i wyra ała jego oczekiwania, i aby słowo Bo e objawiło si ka demu człowiekowi *jako otwarte na jego problemy, jako odpowied na jego pytania, rozszerzanie jego wiata warto ai wraz z zaspokojeniem gł bokich pragnie : jednym słowem, jako sens i znaczenie jego ycia*²⁹.

Jest to cały program dla katechezy, która zbyt cz sto wyra ana jest w j zyku, który nie doprowadza do komunikacji i nie posiada znaczenia. W gruncie rzeczy chodzi o przekonanie, aby doj do istoty samego ycia, w którym istnieje potrzeba wsłuchiwania si w słowo Bo e, i aby tam, gdziekolwiek mówi si o wierze, *dyskurs ten dotyczy! człowieka i jego wiata, nie jako rzeczy dodatkowej, ale zdecydowanie centralnej*³⁰.

- Katecheza jest *dziełem u wiadamiania i wyzwiania*, w optyce zaangażowania si na rzecz wiata bardziej zgodnego z planem Boga. Jest to aspekt *zobowizuj cy i promuj cy* katechezy, a tak e głoszenie planu pełnego wyzwolenia człowieka i zaproszenie do odpowiedzialnego w nim zaangażowania³¹.

²⁶ HOGERKATECHETISONSITUUTLinee fondamentali per una nuova catechesi, Elledici, Leumann (Torino) 1969, s. 40.

²⁷ J. AUDINET, *La renovación de la catequesis en situación contemporánea*, w: SEMANA INTERNACIONAL DE CATEQUESIS *Catequesis y promoción humana*, Medellín 11-18 de agosto de 1968, Sigueme, Salamanca 1969, s. 35.

²⁸ CAL 93. Cytaty mo na mno y; : DOK 152-153; Puebla 1997; RdC 52; Niemcy KWK A3; Hiszpania CC 113; Brazylia CR 113.

²⁹ Kard. A. CICOGNANI, *List, w imieniu Papie a*, z dnia 23.03.1964, z okazji IV Ogólnofrancuskiego Kongresu Nauczania Religii, w: "La Documentation catholique" 46(1964) 1422, kol.. 503; zob. RdC 52; A. FOSSION, *La catechesi dans le champ de la communication. Ses enjeux pour l'inculturation de la foi*, Cerf, Paris 1990, s. 492.

³⁰ Zob. Francja (*Texte de riference*) 2.1.1.1.3.

³¹ O tym wymiarze katechezy b dzie mowa w rozdziale VII.